

23 januari 1970

Goedenavond, vrienden.

Zoals u langzamerhand wel zult weten, zijn wij niet alwetend of onfeilbaar. Denkt daarom zelf na en vormt u een eigen oordeel over alles wat wordt besproken.

Ik zou eigenlijk vandaag een geestelijk onderwerp aan moeten snijden. Indien u echter geen bezwaar daartegen hebt, zou ik gezien de omstandigheden, liever met u willen spreken over:

BIAFRA

Nu is er al heel veel gepraat op uw wereld over Biafra. U vraagt zich misschien af waarom wij het nodig vinden hier ook over dit onderwerp nog iets te zeggen. Onder de huidige omstandigheden lijkt het mij echter goed wanneer u precies weet wat de omstandigheden zijn. Wij weten dit, naar ik meen, nog altijd wat beter dan de meesten van jullie, terwijl het daarnaast voor u van belang kan zijn te weten, hoe de verhoudingen in werkelijkheid ongeveer liggen. Want kennelijk is ook dit laatste iets wat u moeilijk kunt overzien.

Laat ons dan beginnen aan het begin. De revolutie in Nigeria is het gevolg van een mislukte poging van de Ibo's om aan het bewind te komen en te blijven. Ik stel dit voorop, omdat het zonder dit niet mogelijk is de werkelijke gang van zaken en de bestaande verhoudingen te begrijpen. Ik voeg hieraan toe dat de Ibo-leiders daarbij zeker aan het gehele land hebben gedacht en ten aanzien van de andere stammen zeker geen kwade bedoelingen koesterden. Hun mislukking is mede te danken aan het feit dat zij opvattingen hadden omtrent de welvaart van hun land die niet aangenaam waren voor bepaalde westerse belangengroepen, vooral voor de oliebelangen en enkele mijnbouwondernemingen. En zoals u wel zult weten, zijn die belangen grotendeels in Engelse handen. De Shell is hierbij betrokken. De Ibo-staatslieden wilden een zeer groot deel van de opbrengsten van de oliebronnen aan zich gaan trekken en desnoods de ondernemingen naasten, om hierdoor de middelen te vinden die nodig waren voor een ontwikkeling van modernisering van geheel Nigeria. Daarbij wensten zij Nigeria verder los te maken van de nog altijd bestaande banden met het vroegere British Imperium - al zou dit misschien beter het British Emporium genoemd kunnen worden, omdat het wel lijkt, of er voortdurend uitverkoop wordt gehouden.

Zakelijk en politiek gezien was dit alles natuurlijk niet aanvaardbaar. Het resultaat is dat men bepaalde groepen aanmoedigde een revolutie tot stand te gaan brengen die tegen de Ibo's gericht was. Dit betekende dat een aantal van de grote mannen van de Ibostam hun idealen en dromen voorlopig maar op moesten gaan bergen. Zij wensten dit echter niet te aanvaarden en bleven voortdurend ageren in de richting: opbrengst van ons land dient ook bestemd te zijn voor de vooruitgang van ons land. Anderen hebben daarop geen recht. Gelijktijdig ageerde men ook tegen de te militairistische instelling die van de drijvende kracht achter de tweede omwenteling, de Houssa's, uitging. Deze Houssa's waren vroeger de geliefde en zeer goede Afrikaanse soldaten van de Britten. En hoewel de huidige president, Gowon, zelf geen Houssa is, dankt hij zijn positie aan en staat hij zeer onder de invloed van de Houssastam.

Het verweer van de regerende macht tegen de pretenties van de Ibo's is ontaard in een felle rel, zoals je die in elke negergemeenschap kunt zien. U moet namelijk niet vergeten dat de negers nog veel dichter bij de oude stamverhoudingen staan dan u en zo andere opvattingen hebben omtrent recht, zeker ook op politiek terrein. Zij gaan uit van het standpunt: ik heb mijn rechten, die ken ik zelf en dezen mogen niet worden aangetast. Of het nu gaat over een land of over een geit, zij zijn steeds weer bereid zich dood te vechten voor hun rechten. Degenen die het land wilden behouden in de geldende verhoudingen met het Westen, hadden volgens de geldende opvattingen wel degelijk recht van spreken. Volgens de ter plaatse geldende opvattingen hoefden de andere stammen niet te dulden dat, en dan nogwel door een andere stam,

veranderingen werden gebracht in het bestel en de relaties met andere landen en machten. Een grote rol speelde hierbij het verschil in opvattingen omtrent opvoeding en geloof. Want de Ibo's zijn overwegend christenen, terwijl de andere stammen en vooral de Houssa's bijna geheel bestaan uit felle islamieten.

Al deze dingen tezamen voerden tot reeksen van gewelddaden, waarbij Ibo's werden vervolgd en vermoord. Het aantal Ibo's dat hierbij om het leven kwam, is echter niet zo groot geweest als men u waarschijnlijk heeft verteld. Het resultaat was, dat de Ibo's zich veelal bedreigd gevoelden en vatbaar werden voor een streven Biafra tot een afzonderlijke staat te maken. Toch zou dit alles nog zo een vaart niet gelopen hebben wanneer er niet andere Europese landen belang hadden gemeend te hebben bij het verbreken van alle contracten die tussen Nigeria en Engeland, tussen Nigeria en bepaalde maatschappijen bestonden. Een van deze landen was Frankrijk, terwijl een belangengroep van grote invloed uit Portugal kwam. Deze landen besloten dus Biafra aan te moedigen. Maar aanmoedigen en materieel wat helpen betekent nog heel iets anders dan politiek en openlijk helpen. Een van de grote dwaasheden van Oejoekwo was wel dat hij dit niet heeft ingezien dat hij heeft gemeend dat mondelinge aanmoedjgingen en verklaringen omtrent steun betekenden dat men deze ook op elk terrein en zonder voorbehoud zou geven. Hij heeft zeker niet begrepen dat men slechts bereid was kredieten van beperkte omvang te verlenen wat wapens te leveren, zonder dat men bereid was zijn staat onmiddellijk te erkennen, zodat hij volkererechtelijk niets, maar dan ook geheel niets in te brengen had.

Daarbij kwam dat het niet direct in het belang was van de Afrikaanse statenbond dat er een splitsing zou komen, al was 't alleen maar, omdat vele van de Centraal-Afrikaanse staten met soortgelijke stamverschillen en problemen zitten. Het is voor deze statenbond al moeilijk genoeg een wat eigen en duidelijk gezicht te tonen aan zuid-Afrika en het Arabische blok. Voor het merendeel van de betrokken staten geldt verder dat zij zich in een financieel wankele positie bevinden en dus moeten proberen zowel van het westelijke als het oostelijke blok zoveel mogelijk steun te verwerven. Dit is de reden dat de aanmoediging die vaak wel in woorden werd gegeven, slechts enkele malen in daden werd omgezet. Uiteindelijk zijn er, ondanks de vele verklaringen van goede wil, maar 4 staatjes geweest die Biafra als onafhankelijke staat hebben erkend.

Dit is dan het begin van een drama waar u waarschijnlijk heel wat minder van gehoord zoudt hebben, indien men niet, dankzij de goede relaties met Frankrijk, in staat was geweest om een betrekkelijk kostbare publiciteitscampagne ten behoeve van Biafra te beginnen. Twee belangrijke firma's, één in Zwitserland en één in de Usa, onder leiding van een coördinerend bureau dat langere tijd in het zuiden van Frankrijk was gevestigd, hebben een propagandacampagne gevoerd, waardoor alle nieuws over Biafra de gehele wereld bereikte. Een dergelijke propaganda werkt uit de aard der zaak enigszins waarheidsvervalsend, wat de tegenpartij prikkelde tot een vaak onheuse houding tegenover de pers. Het verdere verloop kent u ongeveer. Biafra raakte zijn verbinding met de zee kwijt, werd langzaam omsingeld en was daarmee gedoemd onder te gaan. De meeste staatslieden zagen dit vroegtijdig in. Ook Oejoekwo had het kunnen weten, maar hij bleef op de duur, volgens ons tegen beter weten in, hopen op resultaten van zijn publiciteitscampagne.

Het gaat nu de Biafranen steeds slechter. Het is duidelijk dat soldaten moeten eten. Wanneer er eten is, gaat het in de eerste plaats naar de soldaten. Zo gaat hoe nu eenmaal altijd met een land dat in oorlog is. Hierdoor zijn de soldaten eigenlijk veel langer bereid tot doorvechten dan een groot deel van de burgers, die veel te lijden hebben onder een steeds minder voldoende voeding en de noodzaak te gaan rondtrekken. Zo ontstaat dan de noodsituatie waarover u zo ontzettend veel filmpjes hebt gezien. Er is inderdaad een grote hongersnood in Biafra. Zeker op het ogenblik. Wanneer niet binnen 5 dagen rond 20 ton voedsel plus de nodige medicamenten de bedreigde gebieden gaan bereiken, kunnen wij rekenen op een dagelijks dodental dat op kan lopen tot 50.000. Indien alle hulp rond 40 dagen uit zou blijven, kunnen wij rekenen dat van de Ibo's en allen die voor Biafra gevochten hebben, zullen sterven, zodat alleen degenen die weg hebben kunnen vluchten in leven blijven.

Het is waar dat in de grote centra van Biafra, waar men omentwillen van de propaganda ook wel enkele buitenlandse correspondenten toelaat, Nigeriaanse soldaten inderdaad voedsel uitdelen. Dit is echter niet zonder meer beslissend. De toestand ligt als volgt: Biafra kan op het ogenblik zelf niets meer zeggen of doen. Het is volkenrechtelijk een provincie van Nigeria. Zelfs de mogelijkheid iets te bereiken door de enkele landen die Biafra eens als staat erkenden is niet meer aanwezig. Ik moet hieraan toevoegen dat een erkenning van Biafra als zelfstandige staat volgens het geldende volkenrecht op geen enkel ogenblik verantwoord en juist is geweest. Nu kan Nigeria ondanks dit alles natuurlijk niet zeggen: wij verlenen geen hulp. Gezien de uitvoerige propaganda over het verhongerende land, zou men dit niet vol kunnen houden. Maar men kan wel iets anders doen. Men kan beginnen met enkele centra aan te wijzen, waar aan eenieder hulp kan worden verleend. Men zal dit ook inderdaad doen. Maar men kan er onopvallend dan ook zorg voor dragen dat deze plaatsen alleen kunnen worden betreden door die uitgehongerden en zieken die men zelf een voortleven waardig keurt.

U vindt het misschien ongelofelijk en verschrikkelijk dit alles te horen. Laat mij u er dan op wijzen dat dergelijke dingen meer zijn voorgekomen. Zelfs deze feiten staan in uw wereld niet alleen. Er wordt in feite niet meer gemoord dan indertijd bijvoorbeeld op Madagaskar, waar velen eenvoudig werden neergeschoten. Daarvan hebt u niet zoveel gehoord, omdat men daar geen publiciteitscampagne kon voeren, maar de doden zijn er evenzeer. U dient te begrijpen dat bij dergelijke volkeren een andere mentaliteit bestaat dan bij u. Verwacht van deze mensen geen reactie volgens uw eigen Nederlandse mentaliteit. Een Gowon, overtuigd van zijn recht en in deze denkwijze nu nog gesterkt door een zegepraal, zal zeker niet geneigd zijn om op welke wijze dan ook, getuigen te laten bestaan voor wreedheden die zijn troepen bedreven hebben - en die zelfs in zijn eigen land bijna niet bekend zijn. Hij zal er zeker ook geen belang bij hebben dat bezitters van bepaalde stukken grond, de belanghebbenden bij bepaalde industrieën die nog niet geheel vernietigd zijn, zo dadelijk op komen dagen en hun rechten opeisen. Biafra moet eerst geheel ontrecht zijn. Eerst dan kun je met een groots gebaar zeggen: nu geef ik u provinciale zelfstandigheid. Wanneer je belangrijkste vijanden en rechthebbenden eenmaal verdwenen zijn, heb je niet veel moeite meer iets dergelijks op duurzame en aanvaardbare wijze tot stand te brengen.

De situatie is voor Gowon natuurlijk niet aangenaam: hij wordt van alle kanten onder druk gezet door mensen die dit eigenlijk liever niet zouden doen, maar die nu, uiteindelijk gedwongen door de publieke opinie, daartoe wel over moeten gaan. Wij kunnen dus aannemen dat binnen ongeveer 10 dagen hulpverlening in Biafra tot stand zal komen op een veel grotere schaal, dan Gowon eigenlijk lief is. Niet dat de man, dat moet u wel beseffen, de moordpartij door onthouding van voedsel en tijdige medicatie ziet als een zich wreken. Integendeel heeft hij een zeker respect voor de Biafraan. Hij zal alleen handelen uit overwegingen van doelmatigheid. Hierbij handelt hij in feite nog tamelijk mild, daar, zoals u weet, vele stammen in Afrika nog een eeuw geleden de gewoonte hadden vijanden die men bijzonder respecteerde, te slachten en enkele van hun organen te eten om zo deel aan hun moed en kracht te krijgen. En ondanks alle westerse invloeden, vrees ik dat iets van die denkwijze is blijven voortbestaan bij velen. Je kunt trouwens ook niet verwachten dat een continent dat zich nog 50 jaren geleden grotendeels bewoog in een beschavingspeil vergelijkbaar met Europa in 800 tot 1100, nu plotseling zich aan zal kunnen passen aan een moraal, een ethiek, een sociaal denken, zoals u dit nu in de 20e eeuw bezit.

Het is gemakkelijk nu eenieder verwijten te gaan maken, maar die verwijten halen weinig uit. Men heeft geprobeerd steun te verlenen. Goed. In vele gevallen zal die steun aan Biafra eerlijk en zonder nevenbedoelingen gegeven zijn. Maar in vele gevallen was er toch wel een bijbedoeling kenbaar op de achtergrond. Indien u denkt over de steun die door de kerkelijke organisaties is geboden, zo bent u geneigd om te zeggen: hier zit toch verder niets achter, dit is zuivere naastenliefde. Men vergeet daarbij dan maar dat de Ibostam, zoals ook enkele delen van andere stammen in Biafra, gezamenlijk de christelijke bevolking van Nigeria vormen. Verder zijn er niet zo heel veel christenen. Christen zijn en Biafraan zijn was dus in vele gevallen voor de Nigeriaan bijna identiek. Het is geen wonder dat men daar dergelijke organisaties dus als politiek beschouwt. Maar een groot deel van de biafrademonstraties, acties en protesten op de wereld heeft eveneens een politieke achtergrond gehad. Neem mij niet kwalijk dat ik u dit zeg.

In vele gevallen zijn hier namelijk mensen aan het werk gegaan met deze overigens rechtvaardige zaak, om zo voor regeringen in verschillende landen moeilijkheden te veroorzaken. Nu kan ik niet onderschrijven dat dit alleen communisten of socialisten of anarchisten zijn geweest. Want er zijn uiterst rechtse groepen die hetzelfde hebben geprobeerd. Dat ligt maar aan het land, waarin de acties plaats vonden. Maar dit is uit de aard der zaak bijkomstig. Wel is het belangrijk het volgende te onthouden: de hulpverlening komt traag op gang. Zij zal slechts in schijn vollediger zijn, dan zij in feite wordt. Er zullen dan ook zeker nog vele slachtoffers van ziekte en honger vallen.

Wat moeten wij dan denken van - daar wij hier in Nederland zijn - bijvoorbeeld de houding van de Nederlandse regering?

De Nederlandse regering zit in de U.N.O., zij heeft contacten met Frankrijk, Engeland enzovoort. Die Nederlandse regering is niet zo erg belangrijk, want Nederland telt niet zo heel erg mee in de zakelijke wereld, heeft niet zo heel veel invloed in de politieke wereld en in de militaire wereld is het maar een heel klein, gehoorzaam soldaatje: niet eens een korporaaltje. De Nederlandse regering had zeker feller kunnen ageren inzake Biafra. Maar wat had zij dan moeten doen? Zij had, tegen de wil van haar politieke en militaire partners in, en bovendien tegen de belangen van enkele van de grootste Nederlandse firma's en kapitaaldragers in, bijvoorbeeld de verbinding moeten verbreken met Nigeria en Biafra moeten erkennen. Maar daardoor hadden zij dan ook vele moeilijkheden met Engeland gekregen. Bovendien had men hierdoor moeilijkheden gekregen met enkele andere landen als Portugal, Griekenland, Arabische staten, enzovoort. Het maximaal te behalen resultaat was eigenlijk al die moeite niet waard. Daarom was het verstandiger zich te beroepen op het volkenrecht dat stelt dat men op het grondgebied van een vreemde staat, niet zonder toestemming van de regering van die staat in mag grijpen.

O, men had dit kunnen omzeilen door Biafra te erkennen natuurlijk. Maar hoe had men Biafra dan kunnen helpen? Nederland was niet in staat Biafra onmiddellijk en zonder meer te helpen, al was het alleen maar dat de aanvoerwegen veel te lang zouden zijn. In de praktijk zou men weinig of geen voorraden naar Biafra kunnen krijgen, zou dit veel bezwaren en gevaren met zich hebben gebracht, terwijl men in dat geval waarschijnlijk grote moeilijkheden met Duitsland gekregen zou hebben dat voor de Nederlandse handel en economie als achterland van het grootste belang is. Bezien wij de zaak dus van uit een formeel, een juridisch of zakelijk standpunt, dan moeten wij zeggen: de Nederlandse regering heeft gelijk gehad het bij een paar vriendelijke gebaren en een bijdrage tot het lenigen van de nood te laten. Zelfs daarmee heeft zij misschien reeds meer gedaan, dan goed was vanuit een standpunt als het zoeken naar het grootste voordeel en een meelopen met de belangrijkste partijen.

Je kunt natuurlijk de regering wel aansprakelijk stellen voor het feit dat zij met alle belangen rekening heeft gehouden en niet alleen met de gevoelens van het volk, maar zou zij anders gehandeld hebben, dan zou men haar evenzeer en waarschijnlijk met grotere verbijstering aansprakelijk gesteld hebben voor de nadelen die haar handelen voor de economie had. Men kan natuurlijk stellen dat men zich dan toch nu met zeer grote kracht in Lagos zou moeten laten gelden. Maar meent u werkelijk dat men daar naar dreigende taal zou luisteren? Die kans is maar heel gering. Zoveel steun verleent Nederland nu ook weer niet, zoveel invloed heeft Nederland niet dat het werkelijk iets af zou kunnen dwingen. Zoals de paus rustig zijn vertegenwoordiger kan sturen, zonder daarmee al te veel te bereiken. Want uiteindelijk is de paus lang niet zo belangrijk als de moslimwereld, voor het zegevierende deel van Nigeria.

Wij kunnen ons natuurlijk nu verder af gaan vragen wat er dan wel zou moeten gebeuren om resultaat te hebben. Wanneer te grote staten zoals Usa, Ussr, Engeland, Frankrijk, gezamenlijk en eventueel onder dreiging van sancties zouden kunnen afdwingen dat er inderdaad voldoende en snel genoeg hulp wordt verleend. Maar dan zouden zij bereid moeten zijn die sancties inderdaad en volledig toe te passen en dat gebeurt niet zo vaak. Bovendien zou het voor een eerlijke uitvoering van een dergelijke overeenkomst noodzakelijk zijn af te dwingen dat men zelf de hulpverlening geheel kan leiden. En om dit gedaan te krijgen, zou men Gowon zoveel toe

moeten staan dat hij hierdoor tot een soort goddelijke redder en kerstman voor Biafranen en andere Nigerianen zou worden. Wat misschien andere staatslieden op een idee zou kunnen brengen. Wat politiek ook weer niet erg prettig is.

Wanneer u dit alles zo beziet, zult u met mij zeggen dat politiek toch wel heel vaak een zeer gemeen spel is. Waarmede ik niet een bepaalde soort politiek, maar alle politiek bedoel. Want men heeft hier dus, vanuit politieke overwegingen, een paar miljoen mensen laten verrekken op een wijze die bijna nog erger is dan wat in Duitsland is gebeurd. Men heeft dit gedaan om eigen voordeel, om gelijk te krijgen, om nog een laatste troef uit te kunnen speelen, zoals Oejoekwo. Want ook deze laatste is in zeer grote mate schuldig aan hetgeen er gebeurd is: ook hij heeft gedacht "laat het volk liever creperen, dan dat wij ons overgeven." Hij heeft er kennelijk zelfs niet aan gedacht door opoffering van eigen grootheid, eigen belangen, desnoods eigen leven, ook maar iets van een betere overlevingskans voor zijn volk te kopen. Ook deze man is dus schuldig.

En indien u mij toestemming geeft nog verder te gaan, zou ik het volgende willen zeggen: Zolang de rechten en belangen van staten, economische belangen, militaire verdragen en verplichtingen in de ogen van velen nog belangrijker zijn dan de rechten van de mens, is elk zogenaamd streven naar vrijheid op aarde voor allen, elk zogenaamd streven naar rechtvaardigheid voor allen niet veel meer dan een paskwil. Elke dictator kan een land overrompelen, daar de meest onmenselijke levenscondities scheppen en een deel van zijn volk opofferen aan zijn denkbeelden, zonder dat de anderen in zullen grijpen - zij het dat het land zo onbelangrijk is en zo weinig belangen bij de staat in kwestie bestaan, dat men het eens een keer aan zal durven. Maar dan moet het toch wel een heel klein onbelangrijk eilandje midden in een oceaan zijn, naar ik vrees. Wat gefaald heeft, is niet Biafra, wat nu faalt is niet Nigeria. Wat gefaald heeft is ook niet de een of andere regering, de Nederlandse, de Engelse, de Amerikaanse, of welke dan ook. Wat gefaald heeft is de mensheid zelf die zich met al haar progressieve leuzen voortdurend baseert op een zo sterk egoïsme dat eenieder wanneer het eropaan komt, nog steeds bereid is anderen aan de eigen belangen op te offeren.

Dit onderwerp is niet bepaald geestelijk, maar eerder vreselijk. Toch kunnen wij er misschien ook enkele meer geestelijke leringen in vinden.

Op het ogenblik dat u iets goedpraat of toelaat, omdat uiteindelijk uw positie of belang daarmee gemoeid zou zijn, maakt u zich schuldig aan precies hetzelfde als nu volgens sommigen Luns, of Wilson. Er is geen verschil in kwaliteit, hoogstens in kwantiteiten. Wanneer u probeert met een kleine groep de vrijheid van anderen te belemmeren, opdat zij zullen doen wat u wilt, bent u net zo erg als een Oejoekwo of een Gowon. U doet dan in wezen precies hetzelfde. Wanneer u een geestelijke overtuiging hebt en u wilt anderen ten koste van alles die overtuiging opleggen, doet u precies hetzelfde. O ja, vroeger was er een inquisitie. Maar nu zijn er concentratiekampen. Dat wil zeggen: zij zijn er wel en zij zijn er niet, want zij bestaan feitelijk, maar de wereld wil ze niet zien, tenzij men daarin voordeel ziet. Concentratiekampen bestaan bijna overal. Zij bestaan in Zuid Amerikaanse landen, zij bestaan onder een andere naam in Zuid-Afrika. Zij bestaan, wederom onder een andere naam, ondermeer in Egypte, Rusland, in alle oostblokstaten, in Rood China. Of, als u dichter bij huis wilt blijven: In Spanje, in Portugal, in Tunis, in Griekenland. Zij zijn overal. Maar u ziet ze niet. En het is ook beter om ze niet te zien. Per slot van rekening is het in landen als Spanje en Portugal redelijk goedkoop en je hebt er zoveel zon, Griekenland is het land van de klassieken en als je er komt, bemerk je er toch niets van.

Het is immers niet zo belangrijk wat er in een land gaande is wanneer het er maar ordelijk is wanneer de treinen maar op tijd lopen. Zolang onze belangen daardoor niet geschaad worden, moeten wij de rest maar op de koop toe nemen, want het is toch belangrijk, nietwaar dat er op deze wereldorde heerst, en dat wij weten, waaraan wij toe zijn. Dat daaraan mensen ten gronde gaan, stoort dan toch niemand? Of wel? Het is een geestelijk probleem dat heel wat verder gaat dan Biafra alleen. Het is een probleem dat ook heel wat dieper graaft dan het geschetter en het politieke gedaas van deze tijd, want dergelijke dingen hebben in feite heus zoveel niet te betekenen. Het is een probleem van je eigen leven, het probleem van de wijze waarop je zelf

leeft en denkt. Het betekent de wijze, waarop je hetgeen voor jou de waarheid en van belang is, ook werkelijk waarmaakt. En dat is het belangrijkste wat er van geestelijk standpunt in een mensenleven is.

De wereld is vol van mensen die anderen willen bekeren. Maar geestelijk is het niet van belang anderen te bekeren. Het is belangrijk trouw te zijn aan je idealen, zoals je die zelf ziet, zelf door eigen daad en leven. De wereld is vol van mensen die anderen aan het opvoeden zijn. Die opvoeding is eigenlijk onbelangrijk, zolang je de mens maar de kans kunt geven zichzelf te leven, te zijn, te worden. Ik weet wel dat er regels noodzakelijk zijn in de maatschappij. Maar hoe minder regels, hoe beter de maatschappij. En hoe meer regels er zijn, hoe minder men in die maatschappij zal kunnen leven, omdat dan steeds minder mensen nog werkelijk zichzelf zullen kunnen zijn. Wanneer u gelooft in geestelijke waarden, waarheid, waardigheid wanneer u misschien gelooft in een voortbestaan in de geest, moet u zich eens afvragen, hoe u zelf bent op het gebied van anderen vrijlaten en respecteren. Want veel van de geestelijke betekenis van het leven komt mede daarop neer.

Wat doet u? Denkt u ook dat het beter is een klein beetje van anderen te profiteren? Of meent u dat het veel beter is een ander af te wijzen en eens op zijn nummer te zetten? Meent u misschien dat u altijd zoveel gelijk hebt dat anderen dat nu maar hebben te erkennen? Of kunt u misschien begrip opbrengen voor de eigen waarde van anderen? Dat is de grote vraag. Want dat is het beste. Maar dan moet u ook begrip op kunnen brengen voor de houding van een Gowan, hoe moeilijk dit u misschien zal vallen. Dan moet u ook begrip op kunnen brengen voor de eigenlijk niet erg verantwoorde vasthoudendheid van een Oejoekwo, voor de houding van Luns, de Jong en al die anderen. U zult er begrip voor op moeten brengen ook zonder alles goed te keuren. Je moogt een mens niet verwerpen, omdat hij nu toevallig anders denkt en reageert dan u. Je moet het verschil in het denken zoeken te beseffen en je afvragen, waar de fout ligt, ook bij uzelf.

Een vervelend onderwerp dat weet ik wel. Wanneer ik u vertel dat er wanneer er zolang en zolang geen hulp komt, 50.000 mensen per dag zouden kunnen sterven, dan zal u dat schokken. Dat vindt u belangrijk. Mag ik daartegenover een vraag stellen? Hoeveel mensen denkt u dat er per dag in deze wereld sterven, omdat zij de kans niet kregen zichzelf te zijn, omdat zij misbruikt werden door anderen? Misbruikt in Vietnam, aan de Russisch-Chinese grens of misschien hier in Nederland. Hoeveel mensen worden door hun medemensen langzaam maar zeker dood gepest, tot zij het leven niet meer aan kunnen? Hoeveel denkt u? Ik denk dat er door deze oorzaken nog wel meer mensen sterven dan nu per dag in Biafra. Ach ja, maar wie denkt daar nu aan, nietwaar? Het is erg wanneer er mensen doodhonger en in Biafra, mensen levend verbranden door napalm, of worden neergeschoten in de rijstvelden van Vietnam, terwijl zij proberen wat eten te halen. Dat is erg. Maar is het niet verschrikkelijk dat er elke dag mensen verminkt worden of gedood worden op de autowegen, omdat de meeste mensen het belangrijker vinden een paar minuten eerder aan hun doel te zijn, dan rekening te houden met het leven van hun medemensen?

O, het is verschrikkelijk dat er groepen mensen geïsoleerd in het oerwoud zitten, ziek en zonder eten. Maar dat er ouden van dagen creperen in eenzaamheid en dit onbekend blijft tot na dagen de melkboer of buren de zaak open laten breken dat is toch gewoon, nietwaar? Dat komt zo vaak voor, zelf in uw eigen stad. Maar dat zijn maar oude mensen en het gebeuren is niet spectaculair. Het is natuurlijk belangrijker te ageren tegen al die militaristen, want zij hebben immers een hoop kwaad gedaan? Zij hebben een hoop goed gedaan ook overigens. Maar stel dat u uw zin kunt krijgen wanneer u zegt dat alle legers weg moeten, en alle officieren, alle wapens. Denkt u dat dit werkelijk veel verandert? Het gaat in de eerste plaats om een mentaliteit, niet om een leger. Het gaat om de machtsdrift, de machtslust die alles, desnoods in de naam van een heilig ideaal, belangrijker acht, dan de vrijheid van een medemens.

Een moeilijk probleem, waarover je eigenlijk niet meer met enige humor kunt spreken, want daarvoor is het te diep tragisch. Het is het probleem van alle mensen, niet van enkelingen. Het is het probleem van mensen die zeggen: laat de politie de zaak maar liever uit elkaar ranselen,

want ik wil mijn rust. Maar het is evengoed het probleem van de kleine groepen die zeggen: nu gaan wij eens lekker de hele zaak in het honderd jagen, want ons zint het niet. Het is kortom het probleem van mensen die, in plaats zelf te denken en te handelen volgens eigen waarheid en aan anderen eenzelfde recht toe te kennen, voortdurend bezig zijn anderen op te offeren aan hun eigen dwaze verwaandheden en hun eigen dwaze machtsbegeerte.

Het is natuurlijk gemakkelijker kritiek uit te oefenen op anderen, te zeggen bijvoorbeeld: O hoe royaal is Nederland toch, zij hebben een paar miljoenen geschonken aan Biafra, omdat het niet anders kon, maar nu gaan zij wel weer het 10-voudige aan Verolme cadeau geven. Een leuke leuze en het is nog ergens waar ook. Maar het is niet geheel waar. Want de bijdrage aan het bedrijf is onvermijdelijk, omdat u van de regering het geschenk van arbeidszekerheid vraagt. Een arbeidszekerheid die in uw maatschappij niet werkelijk kan bestaan, tenzij de gemeenschap daarin steeds weer gelden bijdraagt en toelaat dat eenieder door handige mensen wordt geëxploiteerd. Het is zo gemakkelijk leuzen te vinden, vrienden. Maar al die leuzen verdonkeremen de waarheid die schijnbaar niemand wil zien, zoals de concentratiekampen liever niet werden en worden gezien, zoals sommigen wel sputteren over de kampen in Griekenland, maar zwijgen over Rusland, zoals men jubelt over de Usa en vergeet wat elders gepresteerd wordt. Zou de waarheid niet kunnen luiden, vrienden: wij profiteren even hard en zijn alleen idealisten wanneer wij het af kunnen met niet al te veel moeite en niet te veel offers? Het gaat om de vraag, of wij niet net zo grote dictators en verdelgers in ons hart zijn als degenen die wij nu over hun fouten aanvallen?

Wanneer je die vraag op kunt lossen door er een eerlijk antwoord op te geven en er zover het jezelf betreft iets aan hebt gedaan, zo heb je niet alleen de wereld misschien wat beter gemaakt, maar heb je ook iets gedaan voor je eigen geestelijke bewustwording en ontplooiing. Want hoe kan een mens leven uit leugens? Hoe kan men leven uit leugens nogmaals, of dit nu leugens zijn over de toenemende woningproductie of de toenemende welvaart, de zekerheid van de beursbeleggingen, de politieke onfeilbare waarheid, ons enig juiste inzicht, ons recht waar niets tegen over hoeft te staan? Aan dergelijke leugens gaat niet Biafra, maar de gehele wereld kapot. En wat erger is: aan die leugens gaat de menselijkheid van de mens kapot, maar gaat de geestelijke bewustwording die nog belangrijker is dan het stoffelijke bestaan, aan kapot.

Ik heb u Biafra voorgelegd, omdat ik meen dat het goed is, ook hier er aandacht aan te besteden, zonder propaganda voor de ene of de andere kant, maar in een poging om de schuld daar te leggen, waar zij werkelijk thuishoort: bij alle mensen, ook bij u. Ik dacht dat het goed was te spreken van Biafra, niet alleen als een feit, maar vooral als een symptoom van de mentaliteit die in uw dagen bij zovelen domineert. Ik meende er goed aan te doen, hiervoor diepzinnige esoterische beschouwingen terzijde te schuiven. Ik ben dankbaar dat u mij daartoe de gelegenheid hebt willen bieden; dat niemand heeft geroepen "stop, nu maar eens iets geestelijks." Dit bewijst dat u, zoals u hier zit, toch nog niet zover bent gekomen dat u weg wilt vluchten voor de feiten, vooral wegvlugten van materiële aansprakelijkheden in geestelijke waarden die voor u weliswaar reeds bestaan, maar voor u eerst zinvol worden wanneer u ze ook op aarde reeds kunt beleven.

Hoge geestelijke bewustwording op aarde heeft eerst zin wanneer zij voert tot een leven op aarde dat anderen helpt op hun eigen wijze en langs hun eigen wegen die bewustwording te vinden. Geestelijk hoog kunt u pas leven wanneer u zelf handelt, en anderen tracht duidelijk te maken namelijk de regel dat alles op aarde geoorloofd dient te zijn, buiten dit ene: het opofferen van anderen aan hetgeen je als eigen belang ziet, het binden van anderen aan het beeld, de opvattingen die je voor jezelf als juist beschouwt.

Daarmede heb ik het mijne gezegd. Indien u vragen of commentaren hebt, gaat uw gang.

Vraag: De maatschappij heeft nu eenmaal regels nodig die met het rechtsgevoel van een individu kumen strijden. Hoe wilt u dit dan oplossen? De normen dus?

Antwoord: Wij aanvaarden, zeker voorlopig, nog de normen die onontbeerlijk zijn, maar zelfs daarbij aanvaarden wij niet meer het verholde, het bedrog. Wij accepteren dus bijvoorbeeld

heel rustig dat wij belasting moeten betalen, maar wij aanvaarden niet meer dat men doet, of wij met de besteding van die gelden in feite niets te maken hebben. Wij accepteren heel rustig dat er maatschappijen zijn die van de eenling misbruik maken, - maar wanneer dit een van ons overkomt, zullen wij allen gezamenlijk trachten zijn recht voor hem te verkrijgen. Wanneer wij menen dat een bepaalde ontwikkeling niet juist is, stellen wij ons daarbuiten zover dit gaat. Men moet beseffen dat hij die normen aanvalt, deze in feite sterker maakt door velen te wekken tot verdediging ervan, maar hij doet nog iets anders ook. Je stelt dan eigen normen tegenover de bestaande, waardoor de vrijheid niet groter wordt, terwijl de normen die jij stelt, nog niet maatschappelijk beproefd zijn en daardoor minder kans hebben om waar te worden of om anderen te overtuigen. Kortom: wanneer het je niet bevalt, moet je niet slopen, maar elders bouwen. Bestaande normen kun je slechts vernietigen door gebruik te maken van deze normen zoals zij gesteld worden, tegenover de praktijk, waartoe zij voeren.

Het is trouwens een feit dat vernieuwers die niemand aangevallen hebben, maar werkten en leefden volgens hun eigen normen, veel meer hebben gedaan voor de verandering van het maatschappijbeeld, dan alle agressieve groepen die er hoogstens in geslaagd zijn gevaarlijke praktijken in de wereld te brengen, zonder dat de oude normen daardoor werkelijk veranderden. Wij moeten terug tot een maatschappij, waarin maar twee normen het belangrijke uitmaken:

1. schaad ik niemand anders dan mijzelf?
2. kan ik het beter, juist en meer verantwoord vanuit mijzelf doen?

Indien de mensen aan de in deze vragen vervatte normen zouden beantwoorden, zou men een groot deel van de wetgevingen en dwang die het kader vormen van de maatschappij, weg kunnen doen vallen. Dan zou men misschien ook eindelijk eens los kunnen komen van het door uw maatschappij bepaalde egoïsme van: dat andere bedrijven ten onder gaan is natuurlijk jammer, maar niets is werkelijk erg, zolang ons bedrijf maar blijft bestaan.

Vraag: Werden deze normen niet in zekere zin toegepast door de koloniale machten?

Antwoord: De normen van de koloniale mogenheden waren op zich niet zover verwijderd van hetgeen ik stelde en zouden daarom niet zo gek geweest zijn wanneer er niet een groot 'maar' bij kwam. Veelal gingen zij uit van het standpunt: "Ik doe wat ik wil, jij doet wat jij wilt, maar bij verschil van mening doe jij wat ik wil. Want ik ben meer dan jij". Neem Indonesië. Men meende het van Nederland uit heus niet slecht met de bevolking. De leuze dat er alleen maar sprake was van exploitatie, is misschien zelfs wat overdreven, omdat men bronnen aanboorde die de bevolking anders niet gekend en gebruikt zou hebben, terwijl er voor die bevolking veel goeds werd gedaan ook. Maar men ging wel uit van het standpunt: Wij, blanken, zijn nog iets anders dan die anderen. Een vrijgezel kon rustig een baboe voor bed nemen. Maar een kleurling moest maar liever niet proberen iets met een blanke vrouw te beginnen. De minachting, waarmee ook over halfbloeden werd gesproken als liplapjes en blauwtjes zegt al voldoende. Dit toont reeds voldoende aan dat er geen sprake was van een principe waarbij men de anderen als volwaardig beschouwde. Men respecteerde dus de ander niet in zijn eigen waarde, maar vond eerder dat de ander zich maar had neer te leggen bij de meerwaardigheid die men voor zichzelf in aanspraak nam. Ik meen dat vooral dit gevoel van meerwaardigheid de fout is van alle kolonialisme, ook van het Russische en het Amerikaanse. De Rus gaat uit van het standpunt dat Rusland het beter weet dan alle staten die op enigerlei wijze aan Rusland onderdanig zijn, en de Amerikanen gaan uit van het standpunt dat zij het beter weten, ja dat zij als Amerikanen beter zijn dan anderen. Trouwens, vroeger was het in Engeland ook zo. Die mentaliteit, is er nog wel enigszins, maar het begint langzaam wat te slijten. Vroeger was het bij de douane in Engeland altijd: "Englishmen here, please. The others there". Want toen bestonden er op de wereld alleen Engelsen en wezens, begrijpt u? En zo was het overal. Ik meen dan ook dat de fout van het kolonialisme niet ligt in het feit dat landen andere landen hebben geëxploiteerd, daar het daarbij maar al te vaak ging om producties die deze landen zelfstandig nooit zouden hebben ontwikkeld of uitgevoerd. Ik meen dat de fout ligt in het feit dat men dit heeft gedaan vanuit het standpunt van een absoluut meerwaardige. Daarbij bleek men niet te kunnen begrijpen dat een verschil in beschaving nog geen superioriteit betekent.

Vraag: Maar hadden zij een beschaving?

Antwoord: Ik mag het niet al te lang maken. Enkele voorbeelden dus. Toen de Nederlanders in Indie kwamen, waren daar koninkrijken die heel wat beschaafder waren dan Nederland zelf. Bouwkunst en andere kunsten stonden op gelijke of hogere trap. Er waren wetenschappen en denkers die, ofschoon uitgaande van andere denkwijzen, even belangrijk waren als wat men in Nederland kende. Toen de Nederlanders uiteindelijk overal de touwtjes geheel in handen hadden, bleef er hiervan steeds minder over. De cultuur die eens een groot deel van het volk omvatte, werd steeds meer teruggedrongen tot zij uiteindelijk alleen nog bestond in enkele van het volk geïsoleerde en door de Nederlanders vaak gesubsidieerde vorstenhoven. Toen de boeren Natal en de noordelijker landen van de Zuidafrikaanse staat gingen koloniseren, was daar een negerbeschaving die voornamelijk op veeteelt en enigszins op landbouw was gebaseerd. Deze negercultuur beschikte over een eigen gedragscode, eigen kunstvormen, eigen wegen, bodestelsels, georganiseerde legers, eigen werkverdelingsstelsel, eigen godsdienst. Maar toen kwam Bulayowo en alles was afgelopen. De kraal van Dingaan werd verbrand. De goede, vrome, weliswaar wat ruwe en vaak naar zweet ruikende boeren waren hebzuchtig en wilden van dat zwarte gespuis niets dulden. Het denkbeeld alleen reeds dat deze mensen beweerden rechten te hebben op bepaalde gebieden en daar geen vestigingen wensten toe te laten, het denkbeeld dat zij tolgelden wilden heffen voor wagens die door hun gebied trokken, was niet te tolereren. Zoiets was misschien gosi voor beschaafde Nederlanders als bijvoorbeeld Dirk I die op eigen houtje tol hief, maar dat kon je van zwarten toch niet dulden. Waarmede ik wil aantonen dat er wel degelijk beschavingen waren in de gekolonieerde gebieden, maar dat dezen niet als zodanig werden erkend, omdat zij van het Europese patroon afwijkende beschavingen waren met eigen geloof en eigen, vaak afwijkende, denkpatronen. De koloniserende blanke die deze anderen niet begrijpen kan en misschien ook niet begrijpen wil, meent op grond van de verschillen dat hij zonder meer de meerdere is van de "heidenen". En op grond van deze veronderstelde meerwaardigheid meent hij de ander dan te mogen dwingen op min of meer openlijke wijze zijn slaaf te worden. Dit is onjuist.

Reactie: Wij zorgden er tenminste voor dat de Houssa de Ibo's niet uitmoorden.

Spreker: Inderdaad, daarvoor heeft men gezorgd, bijvoorbeeld in Atjeh. En de Engelsen losten een dergelijk probleem op door van de Houssa soldaten te maken die dan stammen die geen genoeg belasting wensten te betalen, geheel of half uitroelden. Laten wij dit niet vergeten. Ook de Engelsman die door zijn afstand nemen van alle vreemde, niet Engelse vormen van leven bijzonder veel van het oorspronkelijke in stand wist te laten, zag er niets in om voor zijn eigen belangen stammen tegen elkaar op te zetten en elkaar uit te laten roeien wanneer hem dat zo beter uit kwam. En wat hebben de Belgen in Kongo gedaan? En laat ons niet vergeten dat er al meer oorlog is geweest tussen Ibo's en Houssa, maar dat deze oorlogen nooit zo langdurig, bloediger en wreder zijn geweest als deze door niet negerbelangen geïnspireerde strijd tussen Nigeria en Biafra. Zoals er heel wat oorlogjes zijn gevoerd tussen verschillende heersertjes op Java. Maar ik vraag mij wel af, of dezen ooit zoveel slachtoffers hebben gevraagd als bijvoorbeeld de Nederlandse politionele acties. Het is begrijpelijk dat deze dingen zijn gebeurd. Wij kunnen de koloniale machten begrijpen en zelfs de motieven, waarmede zij koloniseerden. Maar daarom hoeven wij nog niet te zeggen dat het dus goed is en hoeven wij toch nog niet aan te nemen dat hetgeen zij hebben gedaan, juist is. Men maakt vaak de volgende fout: Wanneer je zegt dat de Nederlanders weliswaar Indië hebben geëxploiteerd, maar dat daartegenover ook veel goeds stond, meent men onmiddellijk dat het goede dus voor de Indiërs de exploitatie waard moet zijn geweest. Men vergeet dat dit alleen juist is wanneer men de inboorlingen dan ook laat profiteren van de opbrengst van hun land en hen de kans geeft op eigen wijze, en vanuit de eigen cultuur verder te ontwikkelen. In feite heeft men de anderen slechts in toom gehouden, gebruikt en hen, zover dit niet al te hinderlijk was, delen van eigen beschaving gelaten.

Ik meen dat dit voldoende is en zal nu kort mijn betoog nog afsluiten:

Vrienden, wij kunnen de zaak verdedigen, wij kunnen de zaak aanvallen, maar daarmee komen wij er niet. Wij kunnen er over vechten, of de Nederlanders die maar al te vaak mensen die zij thuis liever kwijt waren, naar de kolonieën zonden, daar nu meer goed of kwaad hebben gedaan. De werkelijke vraag is echter, of men dit bijna geheel uit egoïsme heeft, gedaan, zonder al te veel aandacht te besteden aan die anderen, hun wensen en rechten, of niet. Op het ogenblik

gaat het er ook om of iemand iets doet - of hijzelf dit nu beter voor zich acht of niet - dat indruist tegen de rechten en eigen waardigheid van anderen of niet. Is dit laatste het geval, dan zullen wij moeten toegeven dat dit onjuist is. Maar wij zullen dan de schuld niet toe mogen schuiven aan een enkele groep, maar toe moeten geven dat wij, ook door ons eigen leven en gedrag, tot dergelijke mogelijkheden en ontwikkelingen zeer veel hebben bijgedragen. En dan wordt het tijd daaraan iets te veranderen.

Ik hoop dat u ten minste over dit laatste met mij eens kunt zijn.
Goedenavond.

SPROOKJES (ESOTERIE)

Goedenavond, vrienden.

Wij moeten ons nu weer aan de meer geestelijke dingen gaan wijden. Er bestaan vele wijzen om dit te doen, maar ik heb altijd een voorkeur gehad voor verhalen. Ik hoop niet dat u er bezwaar tegen hebt, want dergelijke sprookjes kunnen vaak heel veel zeggen, zoals deze bijvoorbeeld:

Er was eens een jonge ezel die zich tweemaal aan dezelfde steen stootte. "Kijk uit, zei zijn moeder. Anders word je nog een mens." Want er zijn vele verhalen, waarbij je je eerst afvraagt, hoe het in elkaar zit, maar die je dan toch op een waardevolle gedachte kunnen brengen.

Zo kwam er eens een politicus aan de hemelpoort. Ik weet niet of hij van de KVP was of van een andere denominatie, maar hij stelde zich in ieder geval vlot voor: Vanzusenvanzo, politicus. En u bent zeker Petrus? Aangenaam kennis met U te maken.... Ik zal even in de lijsten kijken, sprak Petrus, om te zien of het werkelijk wel zo aangenaam is. Uit de lijst bleek dat de goede man inderdaad heel wat goede dingen had gewild. Hij had ze wel niet gedaan, maar hij had ze in ieder geval toch gewild. Daarnaast bleek de man wel enkele pekelzondetjes op zijn register te hebben, maar zo heel erg was het toch niet. Waarmede Petrus genoeg wist en sprak: "Ik vind het prettig ook met u kennis te mogen maken. Wij hebben hiernaast een soort louteringsinstallatie, een soort vurige douche die men wel het vagevuur noemt. Wanneer u daar nu even naar toegaat, dan kunt u na rond 1000 jaren gereinigd hier terugkomen. Ik zal dan het genoegen hebben u binnen te laten".

De politicus beschouwde dit kennelijk als een aanval op zijn beginselen door de oppositie. Er kwam temeer een hele tirade uit over goedwillendheid, het gehele leven geofferd hebben voor het vaderland en de mensheid. Dit duurde zolang dat Petrus, een oud man, meer behoefte kreeg aan een retirade en hem welwillend knikkende onderbrak "Ja ja, zo is het ook wel. Ik weet dat u zoveel goeds voor de mensen hebt willen doen. Als u er ook maar iets van gedaan had, zou het mij een genoden zijn u onmiddellijk binnen te laten."

"U meent dus dat ik alleen maar in illusies handelde? Schandalig ..."

"Neeneenee, sprak Petrus, zo erg is het nu ook weer niet. Maar ik geef u nog een raad: als u zo dadelijk onder de vurige douche staat, doe dan maar net, alsof een tegenstander van u iets aan het beweren is en zit het geduldig uit. Dan zult u er niet veel van bemerken en met wat geluk is het over, voor u het weet."

Een wat bitter verhaaltje dat niet alleen de waarde van daden boven bedoelingen illustreert, maar bovendien een politicus ten tonele voert wat natuurlijk hoogst ongepast is. Maar ja, zelfs politici hebben niet het eeuwige leven op aarde, dus gaan zij dood en komen soms zelfs in de hemel al zijn dat er niet veel. Les: als je veel goede voornemens hebt en je doet er niets mee, word je niets wijzer. Wijsheid is moeilijk te definiëren. Men spreekt zelfs van wijzen die de toto-uitslagen opstellen wanneer er niét gevoetbald wordt. De supporters zijn het dan wel niet met hen eens, maar ja. Uw wereld loopt haast over van dergelijke wijze mannen. Het beroerde ervan is dat zij voornamelijk eigenwijs zijn. En daarom menen zij dat zij altijd gelijk hebben.

Er kwam eens een dergelijke wijze bij Petrus. Het eerste wat hij zei, was: "Wat een klim. Waarom maken jullie hier toch geen lift of desnoods een roltrap? Maar ik ben er eindelijk en hoop nu dat

mijn verdienste erkend zal worden." Petrus antwoordde heel beleefd - hij is uiteindelijk een goede portier, - al krijgt hij zelden fooi -, en zeker geen uitsmijter. Maar zo snel mogelijk ging hij zijn portiersloge in en belde de gegevens door naar de computer. Want in de hemel gebruiken zij allang een computer in plaats van de oude boeken met goede en kwade daden. Wat dat betreft zijn zij er zelfs moderner dan het Vaticaan. Een ogenblik later begon er al een soort telex te tikken en deelde mee dat de man wel niet veel betekende, maar dat hij zo weinig ernstige zonden had bedreven en zoveel goede daden had verricht dat hij, zij het op het nippertje, nog wel kon worden toegelaten. Petrus vond dat een prettig bericht. Ook voor zich, want hij laat uiteindelijk liever de mensen toe dan ze weg te moeten sturen. Wapperend met het papier snelde hij dus naar buiten en riep: "Wijze vriend, een aangenaam bericht. U moogt naar binnen!" "Aha, sprak de wijze. Dus hier worden mijn verdiensten en wijsheid eindelijk erkend." Dat nu niet precies. Hier staat: "De man verbeeldt zich wel veel, maar hij heeft toch ook wel wat goeds gedaan, daarom geen bezwaar voor toelating." "Dus niet op grond van mijn verdiensten en wijsheid, sprak de wijze? Dat neem ik niet. Ik wil erkend worden. Ik ga hier weg." Nu heeft de man een baantje dat volgens hem een erkenning inhoudt: hij heeft nu een baan op de propaganda-afdeling van de stookplaats beneden.

Het is jammer dat wij van ons eigen Ik zo moeilijk de werkelijkheid aanvaarden. Wij menen iets te hebben dat goed is en ons belangrijk maakt en daardoor vergeten wij dan alle andere dingen. Wij wensen alleen iets te bereiken, erkend te worden op dit ene punt. En toch zijn het meestal juist de andere dingen die het leven het leven waard maken en inhoud geven aan ons bestaan. Wat de mensen bij zichzelf als belangrijk zien is meestal helemaal niet zo belangrijk. In tegendeel: het is geestelijk veelal het onbelangrijkste wat je je maar denken kunt. Zolang wij erop blijven staan dat ook in de geest deze belangrijkheid erkend zal worden, komen wij niet ver. Maar als het verhaaltje waar is, staat daar tegenover dat wij het in het hiernamaals zeker niet koud zullen krijgen.

Er zijn meer van die verhalen: Zo was er een kleine commune die in een busje reisde. Ik neem aan dat u weet wat voor commune ik bedoel. Zo niet, dan kunt u misschien wel voorlichting krijgen bij de nsvh of zo. Het communale busje kwam in daverende aanrijding met een luxe slee die bestuurd werd door een jonge mooie celibataire priester die op zijn beurt in het gezelschap verkeerde van een hippe, moderne, celibataire non. Daar na een degelijk geheel fataal ongeluk de beste methode is zo snel mogelijk op weg te gaan - naar de hemelpoort - wanneer men alle ellende wil vermijden, ging men gezamenlijk, maar toch verdeeld, op weg. Want de jonge pastoor was uiteindelijk nog van het oude stempel en daar ook het nonnetje althans met de mond de heerlijkheden van het celibaat verheerlijkte, voelden dezen zich bij de commune niet geheel thuis. Toen de groepjes eindelijk de hemelpoort bereikt hadden, stond dan ook de priester met het nonnetje wat medelijdend - want men dient toch christelijke naasteliefde te tonen, nietwaar - te kijken naar het groepje communemensen die zo dadelijk ongetwijfeld naar het eeuwige vuur verwezen zouden worden. Toen Petrus kwam merkte de pastoor dan ook liefdevol op: "Wij wachten wel even. Wij gaan zo dadelijk toch naar binnen, dus laat dit groepje maar voorgaan". Zodat de nogal hip uitzienende en hip denkende jongelieden eerst werden nagegaan. Het bleek dat zij ongetwijfeld de zonden die de jeugd eigen zijn, hadden begaan, maar aan de andere kant zoveel goeds hadden gedaan en vooral zoveel naasteliefde en mensenliefde hadden getoond dat zij naar binnen mochten.

De pastoor keek een klein tikje op zijn celibataire neus en had zo het gevoel dat er iets toch niet geheel kon kloppen. Want over een goedkeuring van communepraktijken had hij nergens in de geschriften over concilium vaticanum twee iets gelezen. Hij richtte de ogen dan ook uit louter gewoonte omhoog, al was dat voor de ogen-ten-hemelslaan eigenlijk niet meer nodig en sprak tot Petrus:

"God is toch wel zeer genadig dat hij ook hen binnenlaat..."

"Ach, antwoordde Petrus, zo was het eigenlijk al, toen ik nog met de meester op aarde wandelde. Hij kon best de zon in het water zien schijnen."

Oh. Ja, reageerde de pastoor. Dan zullen wij maar meteen meegaan ..."

"Eerst even kijken wat er bij u op de lijst staat", repliceerde Petrus. Even later ratelde de hemelse telex weer, Petrus scheurde, Petrus las, krabde wat in zijn baard, krabde eens aan zijn pruik en ging wat vreemd kijkende, naar nonnetje en pastoor.

"Ik moet u, zo sprak hij, helaas voorlopig de toegang ontzeggen."

Maar waarom dan? Informeerde de nu toch wel wat verontruste pastoor.

Eigenlijk engszins om dezelfde reden waarom ik die kleine commune zo even heb binnen mogen laten....

De pastoor had daarvan geheel niets meer terug.

"U wilt dus zeggen?"

"Juist. Dat u het celibaat meer als een iets formeels ziet en niet als een persoonlijke kwestie is niet zo erg. Daar zouden wij hier nog wel overheen kunnen stappen. Maar dat u alle anderen beschuldigd en aangeklaagd hebt, omdat zij, eerlijker dan u, het celibaat niet wilden aanvaarden dat is te veel. Daarin ligt dus de moeilijkheid voor u beiden en daarvan dient u eerst eens gereinigd te worden". Ik weet natuurlijk niet wat de pastoor voor die reiniging gebruikt heeft. Misschien wel luvil of zoiets. Maar toen hij, na verloop van tijd, weer aan de hemelpoort terugkeerde en eindelijk werd toegelaten, fluisterde hij in het voorbijgaan, nog wat bleekjes om de neus, Petrus toe: "Ik weet het nu hoor. Een volgende keer ga ik meteen in een commune. Dan kan ik tenminste ook zonder meer doorlopen".

Wat natuurlijk ook maar een vraag is. Want wat was hier het criterium? Het gaat er niet zozeer om wat wij doen, zolang wij nog maar eerlijk durven zijn wat wij zijn en niet huichelen tegenover anderen, maar er voor uit durven komen wat wij zijn, dan zal het nog wel meevallen, want dan zullen vele zogenaamd zonden wel niet zo heel erg belangrijk zijn. Maar op het ogenblik dat je meent dat, zolang de kat maar in het donker is, deze vrijelijk en zonder repercussies geknepen kan worden, kom je er, net als deze pastoor, toch wel bekaaid af.

Nu wil ik niet beweren dat er veel pastoors zijn die het celibaat op deze wijze beschouwen. Ik meen zelfs dat er zeer beschouwelijke orden zijn die zelfs niet over het celibaat denken. De grote moeilijkheid bij de mens is echter altijd weer dat hij zijn eigen meningen en stellingen beschouwt als het meest belangrijke. Ter illustratie wil ik u een heel oud verhaal nog eens vertellen:

Er was eens een jodenmannetje. Nu moet u over een jodenmannetje niet te min denken, hoor. Denk nu maar eens aan Jezus. En Mosje Dajan mag er ook best zijn, om van Mozes maar niet te spreken. Dit jodenmannetje had een heel leven lang vol ijver gewerkt en gezocht, en eindelijk, met heel veel moeite, de waarheid gevonden die het alchemistisch had laten kristalliseren tot een mooie grote steen. Als je daarin keek, zag je de waarheid omtrent alle dingen. Met die kostbare waarheid had hij de wereld in willen gaan. Maar, zoals het wel meer met geleerden gaat, het mannetje was wat verstrooid wat onvoorzichtig en brak zijn nek over het drempeltje. Dus moest hij in plaats van de wereld in te trekken, ten hemel gaan. En trots op zijn werk nam hij de steen der waarheid mee. Maar de tocht naar de hemel is een hele klim. Toen het mannetje dan ook ongeveer halverwege was, wilde het even op een wolkje gaan zitten, keek niet uit en plons, daar viel de waarheid al uit zijn handen naar beneden. Welk een ellende was dat: door de wolken kwam de steen op de top van een berg en spatte uit elkaar. Sommige deeltjes haalden bijna de omloopsnelheid, zo groot was de klap. Overal op aarde kwamen dan ook de splinters terecht. Bedrukt kwam het mannetje dus bij Petrus aan en klaagde: ik heb de waarheid verloren. Stel je niet zo aan, antwoordde de grijsbaard. Als je eenmaal de waarheid gevonden hebt, raak je haar nooit meer kwijt. Ga maar gauw naar binnen.

Maar op aarde begon de ellende toen pas goed: iedereen die een stukje van de steen vond en erin keek, sprak: kijk nu eens, de waarheid. En dan rende hij naar de anderen toe, de scherf in de hand: kijk allen goed, hier is de enige waarheid. Daarom zijn er zoveel enige waarheden op de wereld. De ellende is namelijk dat wij niet schijnen te willen begrijpen dat alles wat wij zijn, weten, doen, denken, geloven, alleen maar een deel is van een veel groter geheel. Wij staren ons blind op onszelf en onze erkenning en vergeten daarover helemaal dat er nog een grotere werkelijkheid, een meer omvattende waarheid bestaat. Het grote leven gaat dan aan ons voorbij, omdat wij ons behoudend vastklampen aan het stukje van de werkelijkheid dat wij gevonden hebben en dit vereren als de enige waarheid. Er zijn in het leven zoveel waarheden. Allen

tesamen vormen zij één grote waarheid die het leven mag heten, maar die je ook kosmos of God kunt noemen. Wanneer wij in staat zijn te begrijpen, hoe beperkt de waarheid is die wij zelf kunnen vinden, hier of elders, in onszelf of in de wereld, komen wij misschien eens zover dat wij gaan zoeken naar andere delen van de grote waarheid.

Misschien bent u wel de gelukkige die eens, na de overgang naar ik vermoed, ook met een bol hemelwaarts sjokt in de zekerheid dat hij de alomvattende waarheid heeft gevonden. Maar een ding a.u.b.: Laat die bol dan niet ook uit uw tengels glippen, want u heeft hier op aarde nu wel gezien wat daar voor ellende uit voort kan komen.

Er zijn vele verhalen die een dergelijke wijze les kunnen bevatten. De mijne spelen meestal rond de hemelpoort. Maar het blijven wel mijn persoonlijke verhalen, want eenieder heeft nu eenmaal een andere visie op de vraag, wie er in de hemel kunnen komen en wie niet. U kent het verhaal wel van die jonge mensen die, op weg naar de kerk om te trouwen, werden overreden en daardoor in de hemel naar de afdelingen voor ongehuwden zouden worden verwezen? Jezus kwam erbij en vond dit toch wel heel erg zielig. Hij sprak dus: Petrus, ga even een priester halen en dat die twee alsnog trouwen, dan is de zaak voor elkaar. Maar de moeite die Petrus heeft gehad om er even een van de duvel los te krijgen..... Waarmede ik natuurlijk niet wil zeggen dat alle priesters werkelijk in de hel komen te zitten, maar duidelijk wil maken dat de opvattingen over de vraag, wie wel en wie niet in de hemel kan komen, toch wel kunnen verschillen.

De zin van deze verhalen is dan ook in de eerste plaats wel u even na te laten denken en duidelijk te maken dat iets mogelijk is. Het vreemde is daarbij dat er in de hemel kennelijk altijd meer mensen zijn die op aarde als idioten, oplichters, dwazen enzovoort werden aangezien, dan mensen die als vrome grote mensen werden gezien. Vermoedelijk is de reden daarvan wel dat degenen die op aarde reeds zo geëerd werden, zich zo groot achtten dat zij, eenmaal bij de hemelpoort gekomen, niet willen bukken. Waardigheidsbekleders die hun rang en betekenis erkend willen hebben in de hemel, zullen van Petrus wel te horen krijgen: het spijt mij, maar wij hebben hier geen ministers en pausen, maar alleen maar mensen. Mij dunkt dat de grote moeilijkheid wel is dat de meeste mensen niet kunnen begrijpen dat er in een eeuwigheid voor mensen alleen nog maar mensen bestaan zonder meer. Want men kan wel proberen de hemel op te sieren met bijvoorbeeld engeltjes à la Boticelli, - u weet wel die geestelijke voorlopers van de minimode - maar ik vrees dat dergelijke dingen ten hoogste de betekenis hebben van beelden die je in een park zet.

Een hemel voor mensen is nu eenmaal een hemel van mensen. Wij kunnen alleen maar gelukkig zijn wanneer wij onszelf kunnen blijven, desnoods openbloeiende tot een menselijkheid die wij ons nu niet kunnen voorstellen, maar dan toch wel een menselijkheid die gebaseerd is op het menszijn dat je ook op aarde hebt gekend. Want dat is nu eenmaal je leven.

Om eerlijk te zijn wanneer je in een hemel zou moeten wonen zoals die vaak werd voorgesteld, lijkt het mij maar een vervelende zaak. Want in de verhalen is de hemel zo strikt geordend. En ik geloof niet dat een hemel geordend kan zijn, ik meen dat je er alleen maar gelukkig zult zijn. Je bent mens in de stof geweest. Uit die stofwereld groeit het beeld van het leven, van de wereld, van jezelf. Deze voorstellingen blijven ergens nog bestaan, maar je leert ze versmelten tot een zinrijkheid, een gevoel van geluk dat je hemel vormt. Daarom ligt ook voor mij de voorstelling die de mensen hebben van het Zomerland veel dichterbij een werkelijke hemel, dan de voorstellingen die de mensen van "de Hemel" hebben gemaakt. Daarom ook is een bebaarde Petrus wel leuk in een verhaaltje, maar zou hij mijns inziens minder goed passen in een werkelijkheid. In het verhaal is Petrus nuttig, omdat hij ons de mogelijkheid geeft van een dialoog op het ogenblik dat een mens staat tussen de aarde en het leven in een nieuwe werkelijkheid.

Maar zie, er zijn mensen die een zo grote geestelijke diepgang hebben dat zij deze verhalen niet leuk vinden. Dat zijn weer anderen dan degenen die geestelijke hoogvliegers willen zijn, hoor. En wij kennen natuurlijk ook nog de mensen die juist in het geestelijk streven met twee pootjes op de grond willen blijven staan. Goed bezien heb je dus geestelijke bestrevingen te land, ter

zee en in de lucht. Zeker is dat er heel wat verschillende soorten van geestelijk strevende mensen bestaan en in vele gevallen kunnen zij de andere soorten niet uitstaan. Misschien is het wel daarom dat er in het huis van de Vader zovele woningen zijn.

Met dit alles heb ik getracht u duidelijker te maken dat geestelijk leven eigenlijk niets anders is dan proberen jezelf te zijn, maar dan ook zo goed mogelijk. Ik wilde u aantonen dat geestelijk beleven en bereiken niet gebaseerd is op de een of andere bijzondere discipline of algemeen geldende praktijk, maar haar basis vindt in het menszijn zelf. Want de eeuwigheid bestaat ook nu; wat u nu bent, is ook deel van de eeuwigheid. Wie probeert dat wat hij nu is, achter te laten om zo de eeuwigheid te betreden, zal deze eeuwigheid nooit kunnen vinden. En wie probeert de pretenties die hij vandaag heeft, om te zetten in een eeuwige werkelijkheid, zal waarschijnlijk een eeuwigheid door moeten brengen met een zoeken naar zijn ware Ik. Zo is het leven nog steeds.

En daarmee kom ik aan het einde van mijn bijdrage. Ik hoop dat mijn betoog voor u niet te vervelend is geweest. Daar hinnikt iemand, dus het zal nog wel meevallen. Nu wens ik u allen verder een prettige avond, maar wil u nog deze raad geven: Besef hoe vaak u in het leven de clown speelt, besef hoe clownesk de wereld vaak ook is. U zult dan wat dichterbij de werkelijkheid komen. En wie de werkelijkheid beseffende omtrent de wereld en zichzelf, durft en kan lachen, zal vaak de waarheid vinden, waardoor hij ook eeuwige waarheden als eigendom in zich mag dragen.

Goedenavond.

d.d. 16 januari 1970